

JUBILEJNÍ ROK CÍSAŘE KARLA IV. V PODHORÁCKÉM MUZEU

Josef Zaccpal

V roce 2016 uplynulo 700 let od narození Karla IV., jednoho z nejvýznamnějších panovníků nejen české, ale i evropské historie. Toto výročí iniciovalo celou řadu akcí na celostátní i regionální úrovni a mezi množstvím paměťových institucí a dalších subjektů nemohlo chybět ani Podhorácké muzeum v Předklášteří, pobočka Muzea Brněnska. Ve výstavním plánu Podhoráckého muzea měla událost už dopředu své pevné místo, zvažoval se jen konkrétní obsah výstavy. Snaha odlišit se v obrovském počtu připravovaných akcí a současně využít regionální charakter muzea a skutečnost, že sídlí v areálu Cisterciáckého opatství Porta coeli, nakonec vedly k myšlence připomenout nejen císaře a krále Karla, ale i další členy lucemburské dynastie, a to v konkrétním vztahu k tomuto klášteru. Zakladateli Porta coeli byli v roce 1232 vládnoucí Přemyslovci, a proto i lucemburští králové a markrabata zasahovali, někdy více, někdy méně, z titulu nástupnických práv do života konventu a do správy jeho statků. V neposlední řadě přispělo ke konečnému rozhodnutí ještě jedno mimořádné významné regionální výročí spojené s vládnoucími Lucemburky. V roce 2016 tomu bylo přesně 600 let od udělení práva prvního výročního trhu Karlovým synem králem Václavem IV. jen necelé dva kilometry vzdálenému městečku Tišnov, které bylo od počátku správním a hospodářským centrem klášterního panství. Privilegium bylo vydáno 30. července 1416.

Výstava dostala jméno *Lucemburkové a klášter Porta coeli*, uskutečnila se v hlavní turistické sezoně (22. května – 9. října 2016) a byla součástí celostátního registru akcí a projektů spojených se 700. výročím narození Karla IV. Výstava navázala na tři v minulosti realizované projekty s podobným tématem: výstavu o dějinách kláštera *Ať otevře se brána nebeská* (2001), stálou expozici *Dějiny a současnost kláštera Porta coeli* (2004) a výstavu *Klášter Porta coeli pověstmi opředen* (2013).

Podhorácké muzeum má dokumentaci a výzkum areálu kláštera ve svém odborném programu, zdaleka by však na tak ambiciózní projekt nestačilo samo. Na přípravě výstavy proto spolupracovalo s celou řadou odborníků a institucí. Více než rok se scházela pracovní skupina doplněná odborníky ze společnosti Archaia Brno, Archeologického ústavu AV ČR Brno, Muzea města Brna a Ústavu dějin umění Filozofické fakulty MU v Brně, jejímž úkolem bylo připravit podklady pro modelovou rekonstrukci stavu areálu kláštera v době vlády Lucemburků. Výsledný model v měřítku 1 : 150 byl jedním z informačních pilířů výstavy a návštěvník měl možnost porovnat rozsah areálu v jeho středověké podobě s kresbou barokní situace a letenkou fotografií stavu v současnosti. Kromě dvou poboček Muzea Brněnska, Podhoráckého muzea v Předklášteří a Památníku písemnictví na Moravě v Rajhradě, zapůjčila vzácné exponáty na výstavu řada institucí,

konkrétně Archeologický ústav AV ČR Brno, Moravská galerie v Brně, Moravský zemský archiv v Brně, Muzeum města Brna, Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty MU v Brně a Zámek Rosice. Nesmíme ale zapomenout ani na soukromé osoby a sběratele zájímající se o toto historické období. Z nich jednoznačně nejvíce pomohl Ladislav Sluka (neboli Kocour Pozdnický) z Huti u Jablonce nad Nisou zápůjčkou několika kusů replik gotického nábytku, který autoři scénáře marně hledali v moravském regionu.

Výstava byla instalována ve třech sálech v patře muzejní budovy. Snahou autorů bylo skloubit v tomto prostoru základní kritéria úspěšné expozice, kterými jsou obsahová fundovanost, atraktivita exponátů, přehlednost, nápaditost instalace a v neposlední řadě zakomponování interaktivních herních a vzdělávacích prvků pro děti a školní skupiny. Vedle již zmiňovaného modelu patřila v úvodní části výstavy k největším vzácnostem skupina gotických plastik, mezi nimi především Madona z Předklášteří, dřevěná skulptura z první čtvrtiny 14. století. Madona, uložená dnes ve sbírkovém fondu Moravské galerie v Brně, je pravděpodobně jedinou dochovanou ukázkou středověké původního konventního kostela. Díky vstřícnosti Moravského zemského archivu v Brně byly na výstavě k vidění také faksimile čtyř listin lucemburských panovníků se vztahem ke klášteru Porta coeli – markrabat Karla a Jana Jindřicha a králů Jana a Zikmunda. Pořádající Podhorácké muzeum nezůstalo za renomovanými zapůjčujícími institucemi a soukromými sběrateli pozadu. Jeho sbírky k lucemburskému období reprezentovaly zejména dva celky – kolekce nálezu z archeologického výzkumu vnitřního hradu v Lelekovicích a poklad stříbrných pražských grošů, nalezený v roce 1958 při stavebních pracích na dvoře nejstaršího tišnovského mlýna na Mlýnské ulici. Atraktivita prezentovaných exponátů byla ještě

posílena v závěru výstavy, kdy měli návštěvníci mimořádnou příležitost prohlédnout si originál pozdně gotického monstrance z mobiliáře tišnovského farního kostela sv. Václava. Tento klenot ze zlaceného stříbra, datovaný k roku 1520, laskavě zapůjčila Římskokatolická farnost v Tišnově. Dojem z prohlídky monstrance umocnily makety tří bohatě iluminovaných rukopisů ze 14. století z knižního fondu benediktinské knihovny v Rajhradě. Konkrétně šlo o Breviář Probošta Vítky z roku 1342, Missale Olomucense z konce 14. století a Žaltář královny Elišky Rejčky z roku 1323, který si mohli zájemci také prolistovat. Ostatně interaktivních stanovišť pro malé i velké návštěvníky s možností aktivně se zapojit do výstavy bylo několik. Jednoznačně nejvytíženější byla šatna historických kostýmů ve druhé místnosti a stavebnice hradu z kostek s průlezným labyrintem. Výstavu, nad níž převzal záštitu radní Jihomoravského kraje Ing. Jiří Němec, si prohlédlo 5 186 návštěvníků. V pomyslném žebříčku obdobně rozsáhlých akcí v Podhoráckém muzeu zaujala jedno z nejpřednějších míst. Hojně navštívena byla již vernisáž, v jejímž programu premiérově zazněla Missa Brevis osobně přítomného autora Michala Müllera v podání Tišnovského sboru pod vedením Mgr. Tomáše Zouhara. Pro účinkující a téměř 120 hostů byl výstavní prostor malý, proto musel být program operativně přesunut na nádvoří před slavný západní portál původně klášterního kostela.

Doprovodný program k výstavě *Lucemburkové a klášter Porta coeli* byl velmi pestrý a pamatoval na všechny věkové kategorie. Už program Muzejní noci 2016 v sobotu 21. května byl plně inspirován tématem výstavy. Atmosféru středověké dvorské zábavy s hudbou, tancem a zpěvem vytvářeli po celý večer žáci a učitelé Základní umělecké školy v Tišnově a členové tamější Katolické vzdělávací jednoty. Vrcholným číslem byl pro 1336 přítomných návštěvníků opakovaný příjezd císaře

Karla IV. s doprovodem do areálu kláštera před muzejní budovu, připravený ve spolupráci s Jezdeckým klubem Ranč Loučka v Předklášteří. Karel ale nebyl jediným panovníkem, který v jubilejním roce poctil klášter Porta coeli návštěvou. Ještě delší cestu až ze sousedního Tišnova vykonal o několik týdnů později jeho syn Václav IV. s královnou Žofíí Bavorskou. Královský průvod dorazil do kláštera z Horního náměstí v sobotu 6. srpna 2016 pozdě odpoledne v rámci konání celodenní Historické trhové slavnosti *Lucemburkové v Tišnově*, která byla inspirována výše zmiňovaným 600. výročím udělení práva prvního výročního trhu městečku v roce 1416. Následný večerní program zakončil dvojkonzert středověké hudby v podání souborů Musica Vagantium a Bakchus ve farním chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Podhorácké muzeum, pobočka Muzea Brněnska, bylo spolu s městem Tišnovem, Městským kulturním střediskem v Tišnově, střediskem volného času Inspiro Tišnov, obcí Předklášteří a několika dalšími spolky a organizacemi jedním z pořadatelů akce.

Pro žáky mateřských, základních a středních škol v regionu byla připravena tematická výtvarná a literární soutěž *S korunou, žezlem a jablkem*. Vítězné práce byly vystaveny nejprve v Podhoráckém muzeu a následně v Muzeu města Tišnova. Edukační programy pro objednané školní výpravy probíhaly jednak formou výkladu autorů výstavy a průvodkyň s využitím dramatických etud a dovednostních prvků a jednak prostřednictvím edukačních programů vypracovaných a realizovaných muzejní pedagožkou. Také program *Nocování v muzeu*, tradiční akce Podhoráckého muzea pro děti, byl v roce 2016 inspirován tématem lucemburské výstavy. Návštěvníkům s hlubším zájmem o středověké dějiny pak byly určeny dvě přednášky renomovaných odborníků z řad externích spolupracovníků muzea. Nejprve 12. června pohovořila brněnská historička

umění PhDr. Kaliopi Chamonikola, Ph.D., na téma *Umění lucemburské doby a Morava* a tou nejlepší tečkou za právě skončenou výstavou byla v neděli 9. října přednáška předního moravského archeologa a historika PhDr. Jiřího Doležela o Tišnovsku v době Lucemburků.

